

**SOVET HOKIMYATI DAVRIDA O'ZBEKISTONNING
MA'NAVIY-MADANIY QARAMLIGI VA UNING OQIBATLARI.**

Ro'ziboyev Nurbek O'ktamovich

Termiz Davlat Universiteti

"Tarix" fakulteti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7683479>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi, sovet hokimiyati davrida O'zbekistonning ma'naviy-madaniy qaramligi va uning salbiy oqibatlari haqida so'z va fikrlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: Sovet hokimiyati, millat, qaramlik, O'zbekiston, Sotsialistik Respublika, Dorilfunun, Turkiston.

Sovet hokimiyati davrida millatni ma'naviy-madaniy qaramlikda tutish usullari turli jabhalarda aks etdi. Ular bir yo'nalishda to'xtashmagan. Bu hokimiyat millat mafkurasini sindirish uchun turli qabixliklarni amalga oshirgan. Turli jabhalar deyilganda, har qaysi millatni yo'q qilish uchun bor imkoniyatlaridan foydalanishgan. Bu hokimiyat davrida millat har tomonlama qaramlikda bo'lib qoldi, oqibatda hech bir amalga oshirmoqchi bo'lgan amallari nihoyasiga yetmay, yarim yo'lda to'xtab qolaverdi, sovet tuzumi hukumatidagilar milatning har qanday o'z mafkurasini uchun bajaragan, bajarayotgan yoki bajarishi mumkin bo'lgan voqeeliklarga chek qo'yishdi.

Sovet Sotsialistik Respublikalari ittifoqi, SSSR, Sovet Ittifoqi sobiq [Rossiya imperiyasi](#) hududlaning eng katta qismida 1922-91-yillarda mavjud bo'lgan musta bid davlat.

Asosiy qism. Bizga ma'lumki, sovet davrida o'zbek millatimiz juda ko'p qiyinchiliklarni boshidan o'tkazdi. Bu davrda millatimiz o'z ma'rifat o'chog'idan ajratildi, millatimizdan o'z madaniyati tortib olindi, bu tadbirlar o'zbek millatining ko'z o'ngida sodir bo'lgan bo'lsada millatimiz vakillari sho'rolar tuzumidan hadiksirashgan edi. Sho'rolar tuzumi bizning millatga eng qabix jinoyatlarni ularning ko'z o'ngida sodir etishdi, millatimiz fuqarolarining odobini qo'rqqoqlikga yo'yidilar.

Sotsialistlar – shunday insonlar bo'lishganki, aqlli, insonning ruhiy holatiga ta'sir qilgan holda o'z g'oyalarini unga singdirish bilan bir qatorda, shu millatni ham yo'q qilishni oldilariga maqsad qilguvchilar bo'lganlar. Ular nafaqat erkaklar, balki ayollarimizni iffatlarini ham yo'q qilishga urunganlar, ular bizning islom dinimiz ustidan bizning ko'z oldimizda mazah qilishgan, ammo, millatimizdagi ayrim ma'rifatparvar shaxslar bo'lishganki shunday qiyin zamonda ham millatimizni saqlab qolishda jon berishgacha shay bo'lishgan, ana shu insonlar biz hozirda tanib, ular haqida o'qib bilib kelgan Abdurauf Fitrat, Ibrohim Ismoil,

Burhon Habib, Munavvar Qori Abdurashidhonov, Abdulla Rahimboyev va boshqa millat arboblari edilar. Ular millatning saqlab qolish uchun ko'p harakatlar olib borishgan. Ularni millatchilikda ayblab surgun, yoki otib o'ldirishlikga hukm qilishgan. Bu shaxslar millatning yosh farzandlari uchun "Musulmon Xalq Dorilfununi" tashkil etgan asoschilardan bo'lishgan, avvaliga bu ta'lim universiteti yaxshi davomiylikda bo'ldi, ammo sho'ro tuzumidagi shaxslar buni ham turli cheklovlar bilan faoliyat yurutishdan to'xtatishga ko'p urundilar. Turkiston Xalq Universiteti Boshqarmasi dorilmualliminda 1918-yil 15-avgustdan 1-sentyabrgacha o'qish faoliyatini to'xtatilishi to'g'risida qaror qabul qiladi va ana shu yilning kuz faslida dorilmuallimin ikkinchi darajali tashkilotlardek butkul faoliyatdan chetlatiladi. O'sha davrda milliy ziyolilarni yetishtirishda muhim ahamiyat kasb etgan musulmon Xalq Dorilfununing davriy faoliyati sho'rolar davri adabiyotlarida umumman qayd etilmagan, ta'lim maskasinda dars bergan uch yuzga yaqin muallimlarning nomlari hozirgi kunlarga kelib tarixchilar tomonidan aniqlangan.

Yurtimiz tuprog'ini qonga belagan chor zobitlaridan biri bo'lgan general Skobelevning:

"Millatni yo'q qilish uchun uni qirish shart emas, uning madaniyatini, san'atini, tilini yo'q qilsang bas tez orada o'zi tanazullga uchraydi", deb aytgan behayo so'zlari bekorga aytilmagan albatta. Bolsheviklar hokimiyati o'rnatilgach o'lka xalqlarining ma'naviy madaniy hayotida xuddi shu qoidaga asoslanib, milliy o'tmishni unutgan, sovet tuzumini ardoqlaydigan, fanatik sovet kishisini vujudga keltirish yo'lidan bordi. 20 yillarning oxiri 30 yillarning boshidan madaniy hayotda ma'muriy buyruqbozlik usullarining keng qo'llanilishi, shuningdek qatag'onlar to'lqinining boshlanganligi, albatta milliy ma'naviyatimizga jiddiy to'sik bo'ldi. Sotsialistlar sababli, bizning barcha madaniyat nuqtalarimiz jabrlandi, masalan, ta'lim olish madaniyati, kiyinish madaniyati, yurish-turish madaniyati, hayot tarzi madaniyati, yeb-ichish madaniyati va yana bir qancha madaniyalarimiz zarar ko'rди va hozirgacha madaniyatimizdan yiroq bo'lganlar bizning makonimizda, o'lkamizda. Bizning millat vakillari o'z irodasiga ishondilar, o'zlarida kuch topa oldilar, sababi esa biz yoshlar hech qanday to'siqlarsiz ta'lim olishimiz edi. Ilk jadidlarimizning ko'rsatgan jasoratlarini ta'riflashga til ojizlik qiladi, ammo ularni qancha ta'riflasak ham kam.

Xulosa:

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, sovet tuzumining murakkab va o'ta bosimli yillarida o'zbek millati o'zligini, qadimiy milliy madaniyati va

qadriyatlarini saqlab qolishga harakat qildi. Lekin bu oson bo'lmadi. Bu yo'lda o'ziga xos ziddiyatlar va yo'qotishlar sodir bo'ldi. Kommunistik mafkura mahalliy xalqning milliy g'ururini sindirishga urindi.

Ularni xalq ommasi ongiga singdirish uchun barcha choralardan, vositalardan va usullardan foydalandi. Lekin o'zbek millati bularning barchasiga bardosh berdi. Chunki millat ijtimoiy-siyosiy hayotda muqarrar o'zgarishlar sodir bo'lishiga ishonar edi. Ularning baxtiga qarshi, bizning millat o'z madaniyatini, o'z mafkurasini, o'z ma'naviyatini, o'z dinini saqlab qola oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. USMONOV, Q., & Sodiqov, M. (2008). O 'ZBEKISTON TARIXI. Iqtisod-moliya. Toshkent-2006 y.(Q. Usmonov, M. Sodiqov, S. Burhonov."History of Uzbekistan". Economics and Finance. Tashkent-2006).
2. Sahobidinnova, M. (2020). QATAG'ON QURBONLARI TAQDIRI (TOSHKENT VILOYATI MISOLIDA). Academic research in educational sciences
3. Дониёв, С. И. О. (2020). XX ASRNING 80-YILLARIDA QASHQADARYO VILOYATIDAGI MADANIY JARAYONLAR VA ULARNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ
4. Doniyev, S. I. O. G. L. (2020). O 'zbekistonda «paxta ishi»,«o 'zbek ishi» kampaniyalari boshlanishi va uning Qashqadaryo viloyatida amalga oshirilishi. Science and Education
5. Юлдашева, Н. Н. (2021). СОБИҚ СОВЕТ ИТТИФОҚИНИНГ ҚАТАҒОНЛИК СИЁСАТИНИ ЮРИТИШИДА “ГУЛАГ” НИНГ ЎРНИ. Scientific progress
6. Namrayev, M. (2021). O'ZBEKISTONDA MEHNAT POSYOLKALARI VA U YERDAGI DEHQONLARNING TAQDIRI. Scientific progress
7. Ходжамбердиев, Х. (2021). ЎЗБЕКИСТОНДА “ПАХТА ИШИ” ГА ДОИР ЯНГИ МАЪЛУМОТЛАР (1981-1985 йй.). ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
8. USMONOV, Q., & Sodiqov, M. (2008). O 'ZBEKISTON TARIXI. Iqtisod-moliya. Toshkent-2006 y.(Q. Usmonov, M. Sodiqov, S. Burhonov."History of Uzbekistan". Economics and Finance. Tashkent-2006).
9. Хошимов, С. (2021). XX асрнинг 20-30 йилларида миллий ташкилотлар таркибида қатағон қилинган андиджонликлар. Общество и инновации

